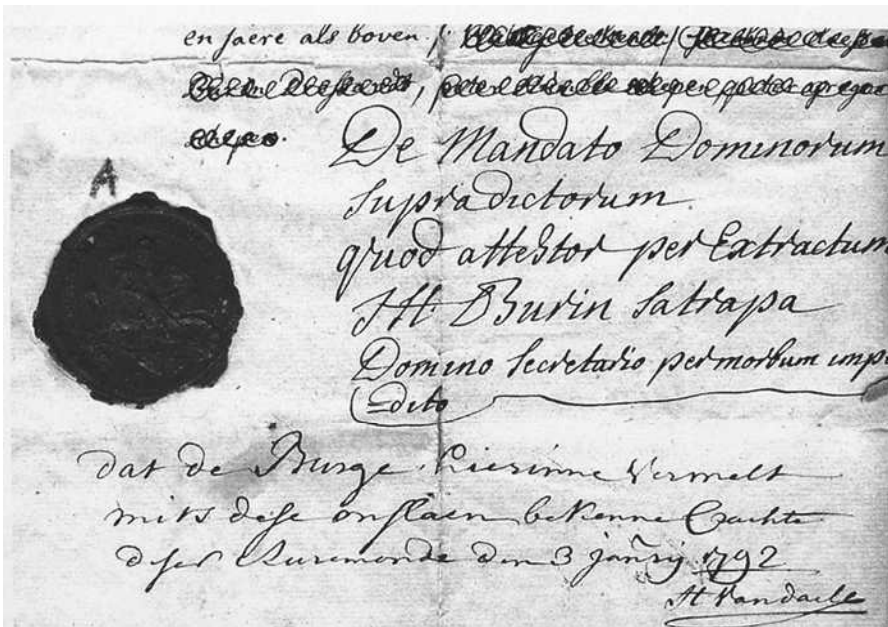

HET ZEGEL VAN DE SCHEPENBANK VAN BOORSEM

Rombout Nijssen

Bij een recent nazicht van de schepenbankoorkonden in het Rijksarchief in Hasselt, werd onze aandacht getrokken door een oorkonde van de schepenbank van Boorseme¹. Zowel inhoudelijk als vormelijk is het een interessant stuk.

De akte dateert van 16 mei 1777. Er wordt in beschreven hoe Jacobus Claessen zich die dag voor de drossaard en de schepenen van Boorseme aanbod, en daar verklaarde dertien percelen land in Boorseme in hypotheek te willen geven als waarborg voor zijn zoon Peter Claessen. Peter had immers een windmolen, *gelegen*

¹ Rijksarchief Hasselt, *Oorkonde van de schepenbank van Boorseme*, nr.1. Onderstaande afbeelding laat de laatste bladzijde zien van de oorkonde van de schepenen van Boorseme uit 1777, met de handtekening van drossaard Burin, het zegel van de schepenbank in rode lak, en een notitie van H. Vandaele uit 1792 waarin hij erkent dat de hypotheek niet meer geldt.

aan de Venloese poorte bij Ruremonde, in pacht genomen en hij moest daarvoor een waarborg of *cautie* ter waarde van zesduizend gulden stellen. De landerijen die Jacobus in waarborg gaf, vertegenwoordigden een waarde van drieduizend gulden, of *de oprechte halvescheijt van de gerequireerde cautie*. In de akte wordt uitdrukkelijk vermeld dat de drossaard aan Jacobus de volle betekenis uitgelegd heeft van het in hypotheek geven van zijn land en dat de drossaard en schepenen bevestigen dat de landerijen in kwestie drieduizend gulden waard waren. Deze akte werd in het gichtregister van de schepenen van Boorseem ingeschreven, en op dezelfde dag werd het hier beschreven afschrift afgeleverd. Als garantie van de echtheid van het afschrift werd het ondertekend door de drossaard, en werd het zegel van de schepenbank er op aangebracht.

Wellicht werd de akte vervolgens ter hand gesteld aan de verpachters van de windmolen bij Roermond, als bewijs van het feit dat zij – indien Peter Claesen zijn financiële engagementen niet zou nakomen – beslag konden leggen op het land van zijn vader in Boorseem. Blijkbaar stelde Peter de eigenaars van de molen niet teleur, want op 3 januari 1792 tekende een zekere H. Vandaele uit Roermond op dezelfde akte de handlichting voor de in waarborg gegeven landerijen. Peter Claesen kreeg de akte, met de verklaring over de handlichting vervolgens terug. Van dan af gold de akte als bewijs van het feit dat de hypotheek opgeheven was en dat de gronden van zijn vader dus weer vrij waren. Tot meerdere zekerheid liet Peter Claesen op 7 januari 1792 de handlichting door de schepenen van Boorseem registreren en *de cautie ontgigten*.

Het zegel van de schepenbank van Boorseem werd in rode lak op de oorkonde aangebracht. Het zegel is rond van vorm, en heeft een doorsnede van ca. 44 mm. Centraal op het zegel staat een afbeelding van Sint-Joris te paard, terwijl hij met een lans een draak doodt. Sint-Joris is de patroonheilige van de parochiekerk van Boorseem. Voor dit tafereel is een gekroond wapenschild geplaatst. Rondom de bovenzijde van deze afbeelding, tussen twee lijnen, staat het randschrift: S. SCABINORV. DE. BORSOM. 1597. Rond het randschrift en ook aan de onderzijde is het zegel afgeboord met een sierrand.

Bij het aanbrengen van dit zegel werd iets te weinig lak gebruikt, waardoor de afdruk onvolledig is. Met name het wapenschild is niet volledig afgedrukt. Door dit zegel te vergelijken met het afgietsel van een zegel uit 1782, kan het wapen geïdentificeerd worden als dat van de heren van Boorseem uit de familie *de Lynden* (later d'Aspremont-Lynden). De beschrijving van het wapen van de familie de Lynden luidt “gevierendeeld, 1 en 4 van keel met een kruis van goud, 2 en 3 van goud met een leeuw van keel, met over alles heen een hartschild van lazuur met een adelaar van zilver”².

Op geen van de gekende afdrukken en afgietsels van het zegel van de schepenbank van Boorseem is duidelijk uit de maken wat er op het zegel op het hartschildje in het wapen van de familie Lynden afgebeeld is. In de officiële beschrijving van het

² M. Servais, *Wapenboek van de provinciën en gemeenten van België*, Brussel, 1955, p. 615.

familiewapen wordt het beschreven als *van lazuur, met een adelaar van zilver*. In Rekem is het wapen met dit hartschild te zien op de gedenksteen voor Ferdinand d'Aspremont Lynden en Elisabeth de Furstemberg uit 1662³. In het wapen dat in 1937 aan de gemeente Rekem verleend werd, is dit hartschild vervangen door een hartschild *van keel met een kruis van goud*⁴.

Afgietsel van het zegel van de schepbank van Boorseme uit 1777
(Rijksarchief Hasselt, *Verzameling zegelafgietsels*, nr. 630)

In de beschrijving die wijlen pater Verbois gaf van het zegel van de schepenen van Boorseme, plaatste hij het familiewapen met de Rekemse versie, met het kruisje in het hartschild, in de voet van het zegel. Of hij dat deed omdat hij eerder in zijn publicatie over Rekem, ook al het 20ste-eeuwse gemeentewapen van Rekem op een tekening van het schepbankzegel van Rekem gepubliceerd had is niet zeker, maar wel waarschijnlijk⁵. Hij geeft immers in zijn werk zelf aan dat hij niet over een andere afdruk van het zegel beschikte dan degene die in deze bijdrage ter sprake

³ L. Duerloo & P. Janssens, *Wapenboek van de Belgische adel. A – E*, Brussel, 1992, p. 149-150; Idem, *F – M*, p. 636-637; R. Verbois, *Geschiedenis van Rekem en zijn keizerlijk graafschap*. Rekem, 1972, p.50, 53, 56, 59.

⁴ Besluit van de gemeenteraad van Rekem van 4 januari 1934, Koninklijk Besluit van 1 februari 1937, verschenen in het *Belgisch Staatsblad* op 14 februari 1937. M. Servais, *Wapenboek van de provinciën en gemeenten van België*, Brussel, 1955, p. 615. M. Hendrickx & A. Remans, *Limburgse gemeentewapens*, in *Limburg*, 1965, 44, p. 160; L.Viane-Awouters & E.Warlop, *Gemeentewapens in België, Vlaanderen en Brussel. A – L*. Brussel, 2002, p. 572.

⁵ R. Verbois, *Geschiedenis van Rekem en zijn keizerlijk graafschap*, Rekem, 1972, p. 110.

komen⁶. Aangezien op deze afdrucken niet te zien is wat er op het hartschild staat, moet de tekening in het werk van pater Verbois voorlopig beschouwd worden als een *artist's impression*, eerder dan als een getrouwe weergave van alle details van het zegel. Tot dat een meer volledige afdruk van het schepenbankzegel aangetroffen zal worden, blijft het onzeker wat er precies op het hartschildje afgebeeld wordt.

Afgietsel van het zegel van de schepenbank van Boorseme uit 1782
(Rijksarchief Hasselt, *Verzameling zegelafgietsels*, nr. 1531)

De gelijkenis tussen het schepenbankzegel van Boorseme en dat van Rekem is overigens frappant. Op beide zegels is de patroonheilige van het dorp⁷ achter het wapenschild van de plaatselijke heren afgebeeld, en het randschrift op beide zegels is vervaardigd met dezelfde ponsletters. Bovendien zijn beide zegels in 1597 gedateerd. Er bestaat geen twijfel over dat zij uit hetzelfde atelier komen.

In 1597 waren Boorseme en Rekem beiden in het bezit van Herman van Lynden (heer van Rekem en Boorseme van 1590 tot 1603). Herman van Lynden had de heerlijkheden in 1590 verworven door ze met Willem van Quaedt (heer van Rekem en Boorseme van 1569 tot 1590) te ruilen voor landerijen in Duitsland. Hij was de bouwheer die aan het kasteel van Rekem zijn huidige uitzicht gaf. In 1597 liet hij aan het kasteel een gedenkplaat aanbrengen, die de herinnering aan zijn inbezitstelling van de heerlijkheid Rekem door de keizer van het Heilig Roomse

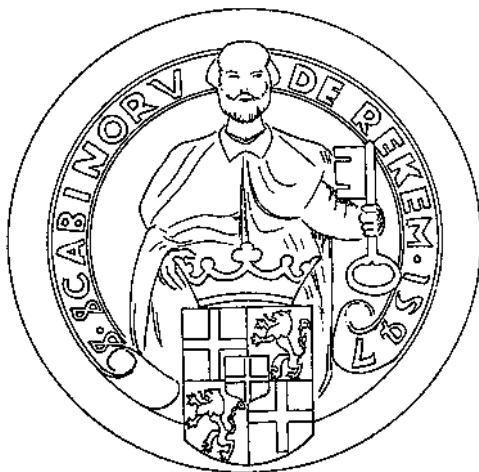
⁶ R. Verbois, *Geschiedenis der keizerlijke baronie Boorseme*, Boorseme, 1977, p. 18.

⁷ In Rekem is dat Sint-Pieter. Op het schepenbankzegel is hij afgebeeld met de hemelsleutel in zijn linkerhand.

Rijk levend moest houden⁸. Wellicht is het aan een initiatief van Herman van Lynden te danken dat de schepenbanken in zijn heerlijkheden Rekem en van Boorsem vanaf 1597 gebruik gingen maken van nieuwe schepenzegels met zijn familiewapen.

Tekening van het zegel van de schepenbank van Boorsem in:
R. Verbois, M. Maesen, *Geschiedenis der keizerlijke baronie Boorsem*.

Tekening van het zegel van de schepenbank van Boorsem in:
R. Verbois, M. Maesen, *Geschiedenis der keizerlijke baronie Boorsem*.

⁸ R. Verbois, *Geschiedenis van Rekem en zijn keizerlijk graafschap*, Rekem, 1972, p. 43-48.